

Dominique Saillard Oreka Sareko ordezkariari elkarrizketa

1. Zergatik parte hartzen du Oreka Sareak aberastasunaren bidezko banaketari buruzko behatoki batean?

Oreka Sarean dagoeneko 15 urteko ibilbidea egin dugu berdintasun-politikei, herritarren parte-hartzeari eta garapenerako lankidetzari lotutako lan-eremuetan. Aldaketa genero-ikuspegitik planifikatzen eta kudeatzen laguntzen duten erakundeei eta taldeei laguntzen diegu.

Guretzat, ToShare Behatokiarekiko lankidetzaz Ángel Eliasek dinamizatutako lantalde batean parte hartzetik sortu zen, Europako ikerketa-proiektu bat diseinatu eta aurkezteko helburuarekin. Prozesu hori hasiera batean espero ziren emaitzak eman ez zituen ekimen baten adibide polita izan zen, baina, UPV/EHUko lantaldearen erabakiari esker, orain Behatokia den ezagutza trukatzeko eta sortzeko espazio bihurtu zen.

Entitate txiki bat gara, hiru emakumek egiten dugu lan Oreka Sarean, eta gure eguneroko zereginak zuzenean jartzen gaitu boterearen eta aberastasunaren banaketan desberdintasunak dituen ondorioen aurrean. Politika publikoen arloan erakundeei aholkuak ematea, esku-hartze sozialeko erakundeekin, sindikatuarekin edo GGKEekin lan egitea, plangintzak dinamizatzea edo azterlanak egitea, errealitate bera da beti: pobreziaren banaketa bidegabea ere badago, eta horrek neurrigabe eragiten die emakumeei eta heteronormatibitatearen aginduei erantzuten ez dieten pertsonari.

Behatokiak biltzen dituen kontaktuak, analisiak eta dokumentazioa eskura izateak aukera ematen digu lekuan lekuko lanari buruz ditugun iritziak eta intuizioak azken ikerketekin partekatzeko eta kontrastatzeko, eta eredu ekonomiko eta sozial erabat bidegabea eraldatzeko proposamenen berri emateko.

2. Zergatik dira arazo aberastasun-metaketa eta ondorioz sortzen duen desberdintasuna?

Ikusi genuen aurreko krisi ekonomiko-finantzarioa piztu zenean, orain ikusten ari gara egungo krisi sanitarioan, duela hamarkada batzuetatik ikusten ari gara krisi klimatikoaren aurrerapen ikaragarriekin: ez gaude egoera koiunturalen aurrean. Amaia Perez Orozco ekonomialari feministaren hitzetan, "Krisia da sistema". Eta izaera estrukturala eta dimentsio anitzekoa duen krisi hau, funtsean, ugalketa sozialaren krisia da, biztanleriaren zati bati ongizate material eta emozionalaren itxaropenak lortzea eragozten diona.

Gure lana dela eta, dagoeneko ebidentzia bat denaren ondorioak aurkitzen ditugu: krisi sistemiko honen adierazpen ugarietako batzuk areagotzen direnean, emakumeak izaten dira, modu batean edo bestean, doitzeko aldagai gisa balio izaten dutenak. Langile gisa, oso feminizatuta dagoen zerbitzu-sektorean kaleratzeak areagotzen direnean eta enplegu publikoa uzurtzen denean; gizarte-prestazioen onuradun nagusi gisa; eta, ordaindu gabeko lanaren bidez, Estatuak murrizten dituen edo familiek merkatuan ordaindu ezin dituzten zerbitzuak ordeztzeko ardura dutenean.

Gero eta egoera ahulagoa zuten emakumeek merkatuan, eta beren ongizate-mailak okerrera egin duela ikusi dute, eta horrek epe luzerako ondorioak ere badakartza, urteak iristeko zailtasuna eta erretiro-pentsio duinak lortzeko kotizazio-maila nahikoak dituztelako.

Arabako kuadrilletan (Gasteizen izan ezik) pobreziaren feminizazioari buruz duela urte batzuk egin genuen azterlan bati esker, emakumeen egoera hainbat alderditatik aztertu ahal izan genuen – batez besteko errenta, jarduera ekonomikoa eta enplegua, gizarte-prestazioak,

etxebizitza eta abar –, eta garai hartan bildu ahal izan genituen estatistikek oraindik oso errealitate kaskarra marrazten zuten. Halaber, balantzan bi gauza bereziki astunak zirela ikusi genuen: zainketen ekonomia eta indarkeria matxistaren esperientzia.

Lehenengo kasuan, mendekotasunak, norberarenak eta besterenak, prekariedade-arrisku handiagoa sortzen du baliabide propio gutxien dituzten pertsonentzat: alde batetik, mendekoei eta haien familiak laguntza teknikoak eskuratzeko jasan behar duten kostu ekonomiko gehigarria dago, bai eta zenbait botika edo beste zerbitzu batzuk ere, baldin eta ez badaude itzulita edo eskuragarri osasun-sistema publikoaren edo mendekotasun-sistemaren bidez. Bestalde, familiako zaintzaile askok jasaten dituzten aukeren kostu izugarria dago, ordaindu gabeko zaintzan denbora asko eman behar baitute. Eta haientzat, prekariedade-egoera eta sententzioa ez da termino ekonomikoetan soilik neurtzen, haien osasunean ere nabarmen eragiten du. Adineko senideak edo desgaitasunen bat dutenak zaintzeaz gain, beste zeregin batek asko zailtzen du emakumeen autonomia ekonomikoa: seme-alaba txikiak artatzea lan konplexua da, batez ere landa eremuan, garraioaren kontuak kostu ekonomiko eta familien koordinazio beharrak areagotzen baititu. Gainera, "Emakume sandwich" kopuruak gora egin du, hau da, beren ondorengoak eta aurrekoak aldi berean zaintzen dituzten emakumeen kopuruak. Azkenik, oso ezaguna da zainketen sektore oso feminizatuan profesionalki lan egiten dutenen lan-prekariedadea, are gehiago ezkutuko ekonomian jardun behar dutenean.

Bestalde, indarkeria matxistak, bereziki bikotekidearen edo bikotekide ohiaren eskuetan bizi denak, gizarte-maila guztietako emakumei eragiten die, baina lotura estua du gizarte-bazterketarekin eta pobreziarekin. Elkarrekintzak hainbat mailatan eragiten du. Baliabideak eta enplegua eskuratzeko zailtzen da, genero indarkeriak berak lan mundutik urrun baititzaie biktimak, erasotzaileak isolatzeko erabiltzen duen blokeoa dela eta. Halaber, ekonomikoki independenteak ez izateak genero indarkeria denboran zehar iraunaraztea eragin dezake. Kanporako indarkeria hitzez adierazten duten ala ez, biktimak ezin dira beti banantze-prozesuetan murgildu, eta prozesu horiek konplikatuak izaten dira eta sarritan tronpatu egiten dira, neurri handi batean baliabide propioak ez dutelako, are gehiago erasotzaileak berak ziurtatu duelako biktima sozialki eta ekonomikoki bakartuta mantentzen duela.

3. Zein dira planteatutako irtenbideak?

Desberdintasunei buruz ezin da hitz egin berdina balira bezala eta mundu guztia eragin bera balute bezala, eta, era berean, ez da planteatu behar desberdintasunen onuradun direnen abiapuntuko egoeran dauden desberdintasunek sortzen dituzten ondorioak ahalik eta zehaztasun handienarekin aztertu ez dituen irtenbiderik.

Baldintzarik gabeko Oinarrizko Errenta bezain beharrezkoa eta etorkizun handikoa den proposamen bat ez da batere neutroa generoari dagokionez, eta, hain zuzen ere, duen garrantziagatik, iragazki zorrotz bat igaro behar du emakumeen eta gizonen arteko inpaktu desberdinari dagokionez (garrantzi bereko gainerako iragazki intersektional guztiak gehituta).

Badakigu inguratzen gaituen sistema neoliberal eta heteropatriarkalak propietate elastiko harrigarriak dituela. Justu, pentsatzen ari ginenean azken urteko osasun-krisi mingarriak ez ote zuen lagunduko, gutxienez, haren iraunkortasun falta sakona inoiz baino modu basatiagoan azaleratzen, era guztietako proposamenak iristen ari zaizkigu, "Normaltasun berrira" itzuliko garela iragartzen dutenak, hau da, betikoa, baina okerragoa. Oso urrutira joan gabe, Frantziako "Fondation des Femmes" delakoaren azterlan berri batek ondorioztatu du COVID berreskuratzeko estatuko plana "ahaztu" egiten zaiela emakumei, eta, ziurrenik, nabarmen

handituko direla lehendik dauden desberdintasunak. Lehen lerroan funtsezko langile gisa mobilizatuta egon diren arren (osasun-sisteman, egoitzak, etxeko zaintzarako, garbitzaile gisa, kutxazain gisa) eta sektore feminizatuak (informala barne) kaltetuenen artean dauden arren, txostenaren arabera, 2020ko ekainean hitzemandako 35.000 milioi euroetatik, 7 baino ez ziren emakumeek okupatutako enpleguetara bideratuak. Aldi berean, txosten berean, txosten horretan adierazten zen emakumeen lehen zaintza-ordu bikoitzen % 40k emakumeen lehen zaintza-ordu bikoitzak izan zituela. % 21ek lan egiteari utzi zioten familiak artatu ahal izateko; hau da, konfinamenduak ez du lagundu etxeko lanak eta zaintza-lanak nahi bezala banatzen etxeetan.

Baldintza horietan, funtsezkoa da Behatokiak eta hainbat plataforma sozialek oinarrizko errentaren inguruko informazioa zabaltzeko, eztabaidak antolatzeko eta proposamenak zehazteko egindako ahalegin handia. Enpleguaren zentralitatean oinarritutako sistemekin apurtzen laguntzeko duen ahalmena da, zalantzarik gabe, haren abantailarik interesgarrietako bat genero ikuspegitik. Indibidualtasunaren printzipioak aukera emango luke, halaber, emakumeek baliabide ekonomikoak eskuratzeko aukera hobetzeko, etxe askotan ezin baita onartu kideen arteko banaketa ekitatiboa denik. Indarkeria matxista jasaten duten pertsonentzat independentzia ekonomiko handiagoa sortzen laguntzeak biktima askori lagun diezaieke beren osasuna, bizitza eta inguruko beste pertsona batzuen osasuna arriskuan jartzen duten egoeretatik irteten.

Gure ustez, askoz ere xehetasun handiagoz aztertu behar da oinarrizko errenta bat ezartzeak sistema ekonomiko batean izango duen eragina. Ziurrenik, oraindik ere oso urrun geratuko da zainketak eta bizitzaren jasangarritasuna politika publikoaren erdigunean kokatzetik. Denok ados gaude oinarrizko errenta ez dela makilatxo magiko moduko bat, eta hainbat motatako neurri osagarriak antolatu behar direla bere potentzial osoa hedatzeko. Genero analisiari dagokionez beti bezala, deabrua xehetasunetan dago: nola ziurtatu abiapuntuko egoera desberdinei neurri unibertsal bat aplikatzeak ez duela ondorio kaltegarriak izango epe labur edo ertainean, hala nola langile prekarioak lan merkatutik irtetea familia zaintzen aritzeko, edo sektore feminizatu eta gutxi antolatuetako kontratuak merkatzea. Ahaleginak batzeko, begiradak aurrez aurre jartzeko eta proposamenak garatzeko da, Behatokia sortu zenetik gure eskura jartzen ari den baliabide eta lan-sare guztien zain jarraituko baitugu.